De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.**
Insendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 2 September 1906. No. 1496.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* **1.20,** voor België per jaar *f* **5.30** bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland per jaar *f* **6** bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers *f* —.**10.** Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren. Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels *f* **1.20,** voor elken regel meer *f* —.**20.** Aanvragen en vermelding van liefdegaven *f* —.**12** per regel.

„Grijp de tucht aan, laat niet af!"

Grijp de tucht aan, laat niet af; bewaar ze, want zij is uw leven.
Spreuk. 4:13.

„Gebrek aan tucht" is een der pijnlijkste oorzaken geweest van den ondergang van Transvaal en Oranje Vrijstaat. Gebrek aan tucht, niet in dien boozen zin, alsof er verwildering en wangedrag onder de Boeren ware uitgebroken. Integendeel, in zedelijk opzicht vormden ze een uitstekend troepencorps, maar ze misten militair verband, en degelijk militair commando.

De fout zat hierin, dat de soldaten hun officieren kozen, en dat hierdoor als vanzelf het plichtsbesef om aan een commando, d.i. aan een bevel, aan een gebod, aan een order *te gehoorzamen*, in beginsel verzwakt was. Op 't laatst sprong dit derwijs in 't oog, dat ze 't zelven inzagen, en telaat, helaas, heeft men toen dat onbruikbaar stelsel verworpen, en een legerorganisatie, op „bevelen" en „gehoorzamen" rustend, ingevoerd.

Lag dit nu aan 't Afrikaansche klimaat? Neen, 't lag veeleer aan het Hollandsch bloed, dat de Boeren bij hun landverhuizing uit ons vaderland hadden meegebracht. 't Is de weerzin tegen tucht en gehoorzaamheid en onderwerping, die zich als woekerplant om ons Nederlandsch karaker heeft geslingerd. Herinner u maar de klachten, die nog onlangs inkwamen over de tuchteloosheid bij 't eerste optreden van onze nieuwgeschapen Landweer.

Men schikt zich onder de tucht niet, en als ze wordt opgelegd, prikkelt dit juist, om er zich tegen te verzetten.

Bij een goed deel der burgerij ontaardt dit zelfs in een weerzin tegen alle *vormen des levens*, en is wat men noemt zich „ongegeneerd" aan te stellen, en zich aan niets te storen, de hebbelijkheid eener tweede natuur geworden.

Tegen zijn schoolmeester in te gaan, en hem te tarten, geldt voor jongens-heroisme. Tegen de politie te durven opduwen, om een arrestant los te krijgen, voelt heel een groep volk tegelijk als inspiratie van burgervrijheid. Op 't werk de baas over zijn patroon te zijn, is genot voor de sociale fijnproevers. Iets binnensmokkelen aan de grenzen is een heldenstuk waarop zelfs vrouwen uit den hoogeren stand zich beroemen. Een wet als de drankwet te ontduiken, vindt zelfs wie zelf *niet* drinkt, in zijn buurman een oirbaar recht van zelfverdediging.

Aan het ziekbed de dokter de baas, op een zeeboot de kapitein, en op een spoor de conducteur, anders komt er een ongeluk. Maar als er voor een ongeluk geen vreeze bestaat, en het behoud van 't eigen „hachje" niet in 't spel is, dan weg met de tucht, en weg met alle *stom* gehoorzamen!

Wat men zelf *begrijpt* dat moet, ja, daar onderwerpt men zich aan, maar iets doen of laten enkel omdat het gelast of verboden is, dat nooit!

En toch, aan dit gehoorzamen, *zonder* eigen inzicht, *enkel* omdat iets ons gelast is, hangt heel de beteekenis der tucht.

Zelf de reden inzien, waarom ons iets geboden wordt, is uitnemend, mits dit inzicht nooit de beweegreden zij om 't te doen, in dien zin dat *niet*-inzien van het waarom vrijbrief zou zijn om 't te laten.

Als een vader twee kinderen, het ééne van twee en het andere van twintig jaar, bij zich in huis heeft, en aan beide kinderen 't zelfde verbiedt, zal in de meeste gevallen 't kind van 20 jaar doorzien waarom dit verboden wordt en 't jongste van 2 jaar niet; maar op 't stuk van gehoorzamen staan ze beiden gelijk. Wat verboden is, moet gelaten *om 't verbod*. Zelfs al voelt een volwassen kind beslist, dat zijn vader of zijn moeder 't niet juist inzien, toch mag dat eigen beter inzicht niet voor het min goede inzicht van vader of moeder in de plaats worden gesteld. Men mag pogen het een voor 't ander uit te ruilen, opdat het gebod veranderd worde. Maar blijft 't gebod, dan moet 't als *gebod* gehoorzaamd worden. Alleen zoo blijft 't *gezag* gelden, en alleen op die wijs grijpt ge de tucht aan, die tucht waarvan de Schrift zegt: „Grijp ze aan, laat niet af, bewaar ze, *want ze is uw leven!*"

Die sterke uitspraak: *Want ze is uw leven!* is bewaarheid door het verloop van elken oorlog. Een leger zonder tucht is in 't eind verloren. Ze is bewaarheid nog pas bij de ontzettende schipbreuk van de *Sirio*, toen de kapitein vergat orders te geven. Ze is bewaarheid bij de instorting van in aanbouw zijnde huizen, waarbij men afweek van de bevelen van den architect.

Kortom, ze wordt op alle manier en altoos bewaarheid, als de uitkomst onmiddellijk volgt en ieder het droeve resultaat als met handen tasten kan.

Dan ziet ieder het.

Maar daarom gaat de waarheid van die uitspraak niet minder beslist door, als de tuchteloosheid over langer tijd werkt, en eerst na jaren haar wrange vrucht draagt.

God gaf ons regels en inzettingen voor ons lichaam. Inzettingen van arbeid en rust, van voeding en lessching, van spanning en ontspanning, van matigheid en bezonnenheid, van hitte en koude, van lucht en licht. Laat nu een jongman die inzettingen tarten, en er zich niet aan onderwerpen, en eerst merkt ge niets. Maar op den duur verwoest hij zijn gestel, en 't eind is dat 't gaat om zijn leven.

Zoo is het in elk gezin, zoo is het in elke vereeniging, in elke onderneming, bij elke partij. Grijp in dat alles de tucht aan, en 't zal altegader bloeien. Vergaap u aan tuchteloosheid, en als de tering zet de kwijning in.

Tenslotte gaat die tuchteloosheid als een kanker invreten in heel 't levensbestaan eener natie, en wat men de *décadence*, d.i. de volksinzinking, noemt, wordt herkenbaar aan onmiskenbare gegevens.

In Frankrijk klagen de kenners van 't volk zelf, dat de booze dag niet verre meer is!

Of men dan als schapen achter den drijver moet aanloopen, en of, tegen rede en inzicht in, heel ons leven in werktuigelijk gehoorzamen moet versteenen?

Ons docht, de Schrift zegt 't juist anders.

„Hoort gij kinderen, zoo luidt 't daar, de tucht des vaders, en merkt op, *om verstand te weten*."

Waarop rust dit?

Hierop, dat bij het oudere geslacht de oogst der wijsheid van het verleden is, en dat deze rijke oogst door de tucht op het jonger geslacht overgaat, om zich steeds rijker te ontplooien. Zeker, daar kunnen uitzonderingen zijn. Niet alle ouderen van jaren zijn wijzer; jongeren kunnen hen in inzicht overtreffen. Maar dit zijn uitzonderingen op den breeden stroom van 't leven. En voor dat leven als geheel genomen, ziet men steeds, dat goede gezinnen uit de jongeren 't best gevormd worden, als die jongeren bij hun ouders. in huis de tucht der ouders geleerd hebben Tot in de kleinste bijzonderheden des levens gaat dit door.

Het inzicht *waarom* moet steeds aangekweekt. Goede ouders zullen dit inzicht steeds bevorderen. Alleen maar, nooit mag van dit inzicht de plicht tot al of niet gehoorzamen, afhankelijk worden gesteld.

Het gehoorzamen aan het over ons gesteld gezag blijft primordiale plicht, en het *inzicht* volgt de onderwerping op de hielen.

U wijs makend, zoowel indien het gebod redelijk was, door u in de wijsheid der ouders in te leiden, als door uw eigen inzicht critiek op 't inzicht der ouders te doen oefenen, indien er een steen los was in het fundament waarop hun gebod rustte.

Daarom vooral is 't Christelijk volksdeel in een natie zulk een ongemeene sterkte voor haar behoud. Niet 't minst in ons eigen land.

Want wel zit ook ons, Christenen, de prikkel tegen de tucht in 't bloed, maar wie Christen in meer dan naam is, heeft dan toch geleerd zich voor zijn God, en zijn Christus, en zijn Woord te buigen. Hij kent de geboden als *geboden*.

Zelfs Christus heeft ons den plicht dat we elkaar lief zullen hebben, niet als een sympathie van 't hart *aanbevolen*, maar 't keer op keer herhaald: *„Dit gebod geef ik u*, dat ge elkander liefhebt", en er bij gevoegd: „Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet, *wat ik u gebiede*." (Joh. 15:12, 14).

Maar er is meer.

Tucht, gehoorzaamheid, onderwerping is de grondslag van de religie zelve.

We zijn niet zelf goden naast God, maar Hij alleen is God, en wij zijn door Hem geschapen als zijn creaturen, als zijn volstrekt afhankelijke schepselen. Hierdoor is de band der meest volstrekte onderwerping aan God om al wie mensch heet geslagen.

En dit niet alleen wat lot en leven aangaat, maar ook wat betreft ons *geestelijk* wezen.

Als zoodanig zijn we geschapen naar den Beelde Gods, maar juist in dat geschapen zijn naar den Beelde Gods ligt dezelfde volstrekte afhankelijkheid. Niet gij, Hij uw God alleen heeft het Oorspronkelijke, en alle beeld is immers, juist omdat 't beeld is, van 't oorspronkelijke in den meest absoluten zin afhankelijk. Alle afwijking hier is schending van 't beeld.

Als gij een beeltenis van u zelven maken laat, ligt in uw gelaat, als 't oorspronkelijke, het gebod aan den schilder om zóó 't beeld te doen worden als gij zijt. En de tuchtelooze schilder kan fantasie leveren, maar geen portret.

„Kind van God" noemt ge u, en zie hier wederom 't bevel, 't gebod. „Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader in de hemelen volmaakt is." 't Kind van God moet 't beeld van zijn Vader uitdrukken. En elke afwijking is ondermijning van 't kind-zijn.

En dáarom nu, omdat in onderwerping en gehoorzaamheid de wortel van alle religie ligt, daarom is heel uw leven er op aangelegd, om u in die onderwerping, in die tucht te oefenen, en zoo heel uw leven te maken tot één machtige leerschool voor 't eeuwige leven.

„Grijp de tucht aan, want ze is uw leven", heeft alzoo nog dieper zin, dan dat ze u voor dit uw tijdelijk leven sterkt.

De tucht zelve is Godzaligheid, en evenals de Godzaligheid heeft ze daarom een belofte niet alleen voor dit tegenwoordige, maar ook voor het eeuwige leven.

Onderwerping, gehoorzaamheid, tucht aangrijpen, 't is wat Gods engelen daarboven gestadig doen, en hierin althans zult ge aan Gods engelen gelijk zijn.

Of leerde Jezus 't ons niet in 't *Onze Vader* bidden: Uw wil geschiede op aarde, gelijk door uw engelen en gezaligden om uw troon!

Officieele Berichten.

Classis Amersfoort.

De eerstvolgende vergadering dezer classis zal D. V. gehouden worden Dinsdag 2 Oct. a. s. Gewone plaats en tijd.

Punten voor het agendum worden ingewacht tot uiterlijk Zaterdag 15 Sept. aan het adres van den eerst ondergeteekende.

Namens den kerkeraad der roepende kerk te Westbroek,
E. J. Kopper, *praeses.*
A. Grootendorst, *scriba.*

Heden was het voor de kerk te Bodegraven een gewichtige ure.

Na bijna 13-jarigen arbeid in ons midden, legde de WelEerwaarde Heer Ds. J. Breukelaar, den herderstaf in ons midden neer, predikende over 1 Petrus 5 vers 10.

Met waardeerende woorden voor zijn arbeid, werd de scheidende Leeraar toegesproken door den oudsten Ouderling, den Heer H. Rollman, namens kerkeraad en gemeente.

Door den WelEerw. Heer Ds. H. van Dijk, van Zwammerdam als consulent, en door den WelEerw. Heer Ds. C. B. Schoemakers van Alphen, namens de Classis Woerden.

Moge God hem ten rijken zegen stellen in de Kerk te Utrecht, gelijk Zijn Eerwaarde bij ons met lust en ijver en veel zegen heeft mogen arbeiden.

Namens den Kerkeraad
C. Bot, *Scriba.*

Bodegraven, 26 Augustus.

Ds. H. Brinkman nam Zondag 26 Augustut ll. afscheid van de gemeente te Oldemarkt, mes de woorden van den Apostel Paulus, beschreven in Hand. 20 vers 32.

Zondag 9 September a. s. hoopt Z.W.Eerw. intrede te doen in de Geref. Kerk te Duurswoude. De Heere gebiede Zijn zegen ook daarover het werk van dezen Zijnen dienstknecht.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Oldemarkt,
K. Hoogenkamp, *Praeses.*

P. S. Het adres van den Kerkeraad is voortaan: *K. Hoogenkamp* te *Oldemarkt (Paasloo).*

Na een vacature van bijna 2 jaar mocht de gemeente te Vlissingen hedenmorgen, 26 Augustus, het voorrecht smaken, naar aanleiding van Epheze 4:11—13 haren beroepen leeraar Dr. A. Kuyper Jr., in haar midden te zien en te hooren bevestigen door Zeerw.'s broeder Prof. H. H. Kuyper. Des avonds verbond zich Dr. A. Kuyper Jr. aan deze Kerk, naar aanleiding van Psalm 90:16 en 17.

De gemeente zong haren nieuwen leeraar toe Psalm 134. Beide keeren vulde een groote schare het kerkgebouw.

Stelle de Heere Zijnen dienstknecht hier tot rijken zegen.

Tevens wordt aan H. H. Prof., Pred. en inzonderheid aan den Consulent, hartelijk dank gezegd voor de verleende hulp in den dienst des Woords enz.

Onder mededeeling, dat voortaan het adres van den Kerkeraad is aan Dr. A. Kuyper Jr.,

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Vlissingen (B).
P. G. Laernors, *Scriba.*

Zondag ll. 'savonds 6 uur sprak onze geliefde leeraar Ds. A. Voogel, naar aanleiding van de vier eerste woorden van Ps. 18:31, zijn laatste woord als onze Leeraar tot de gemeente. Een overgroote schare vulde het kerkgebouw, en na afloop mocht zijn Eerw. het genoegen smaken, dat de ruime kamer zijner woning gevuld was met belangstellenden, die hem den laatsten handdruk wilden reiken.

Nieuwerbrug ald Rijn, 21 Aug.

Kort verslag van de classe Woerden, 16 Augustus 1906, te Alphen.

1. Opening door Ds. Gunst namens roepende kerk. Cred. brieven en notulen in orde bevonden.
2. D.D. Brouwer, praeses; v. Dijk, scriba; Breukelaar, assessor.
3. Berichten aangaande schorsing van Ds K. te W., van losmaking van Ds. L. te G. voor kennisgeving aangenomen.
4. Adres der classe Woerden voortaan: kerk van Alphen.
5. Aan D.D. Breukelaar en Voogel wordt acte van ontslag gegeven naar de kerken resp. van Utrecht en Puttershoek, en de classes Utrecht en Dordt.
6. Advies van Leimuiden inzake doop van kinderen van doopsleden.
7. Nieuwveen vraagt en ontvangt handopening bij eventueele beroeping van een dienaar des Woords op een tractement van *f* 1000.
8. Te Naarden, N.-Wetering, Nieuwkoop, Bodegraven (Meije) en Leimuiden zullen eerlang Chr. scholen verrijzen.
9. Advies van Oudshoorn in zake het aanvaarden van eene attestatie.
10. Wordt verslag gedaan van vergaderingen van genab. kerken in zake moeilijkheden in de kerk te W.
11. De rekening der gelnde collecten wordt door eene commissie nagezien en in orde bevonden.
12. De classe benoemt Ds. Gunst tot consulent van Waarder, Ds. van Dijk tot dien van Bodegraven.
13. De kerk van Woubrugge ontvangt advies.
14. Ds. v. Dijk doet verslag van de part. synode, waaruit o. a. blijkt dat Woerden de eerstvolgende maal roepende classe is. De kerk van Alphen wordt als roepende kerk aangewezen.
15. Ds. Breukelaar doet verslag van de zending en 't rapport van den reservedienaar, waaruit blijkt, dat het Gouv. aan een eventueel ziekenhuis aanzienlijke subsidie geeft; 't klimaat te W. gezond is; de classe Gouda eerlang met de andere zal samenwerken. De eventueele reservedienaar kost per jaar aan de classe nog geen *f* 100.
De kerk van Alphen wordt opgewekt wat meer te storten in de zendingskas.
16. Bodegraven en Waarder worden in de regeling der vac. beurten opgenomen.
17. Aan eene commissie van praeadvies (Ds. v. Dijk, Ds. Schoemakers, Br. Eigeman en Br. A. Verduijn) wordt opgedragen om met de kerk van Aarlanderveen te beraadslagen aangaande het voorstel dier kerk omtrent de predikantstractementen, alsdan een advies daarover aan de kerken toe te zenden, opdat eene volgende vergadering daaromtrent een rijp besluit kunne nemen.
18. Als Nieuwveen een eigen dienaar des Woords heeft, zal zij *f* 100 per jaar van de classe ontvangen.
Zevenhuizen zal boven de *f* 60, die ze ontvangt, nog *f* 100 krijgen als vergoeding voor schade anders aan de nieuwe regeling voor haar verbonden.
19. De classe zal de vrijgekomen *f* 100 geven aan den prov. questor voor de algemeene kas (Art. XIII). Dit geldt voorloopig voor 1 jaar.
20. Depp. schappen:
Kerkvisitatie: in plaats van Breukelaar, Schoemakers; sec.: v. d. Heijden en v. Lonkhuizen.
Hulpbeh. kerken (Art. XIII) D.D. Schoemakers, v. d. Heijden (ook voor de prov.), A. Verduijn.
Art. 19 D. K. (Hulpbehoevende studenten) en weeshuis Middelharnis: Ds. v. d. Voet, sec. Ds. Gunst.
Approbatie attesten: Dep. schap vervalt.
Coll. opleiding: Ds. Kajan.
Contributie Theol. School: Ds. v. Lonkhuizen.
Zending: Ds. J. Brouwer (in plaats v. Breukelaar) primus, en Schoemakers sec., in plaats van Brouwer.
21. Vacatuur beurten: Ter Aar, September Brouwer; Oct. v. d. Voet; Nov. Kajan.
Bodegraven: Sept. Lonkhuizen; Oct. Schoemakers; Nov. v. Dijk.
Nieuwkoop: Sept. Koffijberg Oct. Kajan; Nov. v. d. Heijden.
Nieuwveen: Sept. Schoemakers; Oct. Brouwer; Nov. v. d. Voet.
Noorden: Sept. Lonkhuizen; Oct. Koffijberg; Nov. Gunst.
Waarder: Sept. Gunst; Oct. v. d. Heijden; Nov. v. Dijk.
22. Roepende kerk Woubrugge.
23. De D.D. Breukelaar en Voogel nemen van de classe hartelijk afscheid. De praeses bidt hun toe: de Heere zij met u!
24. Na het zingen van Ps. 121:4 sluit de praeses de vergadering met dankgebed.

Namens de classe,
H. van Dijk, *h. t. scriba.*

Zwammerdam, 27 Aug. 1906.

Buitenland.

Engeland. Vermeerdering van Kloosters.

Gelijk wij reeds mededeelden, heeft de Engelsche regeering eene commissie benoemd, die in 118 zittingen 164 getuigen hoorde, waardoor zij een verslag van 70 bladzijden in de wereld kon zenden, dat van de toenemende macht van het Ritualisme een welsprekend getuigenis aflegt. In zeer vele kerken, zoo zegt de commissie, worden bij het Avondmaal gebeden gedaan en ceremoniën verricht, die aan het ritueel der Roomsche mis ontleend zijn; zelfs wordt de gewijde hostie aan de gemeente ter aanbidding aangeboden. Bij menige bediening van het Avondmaal communieert de priester alleen; men roept de Maagd Maria en de heiligen aan. Maar daar de meeste bisschoppen Ritualisten zijn, zal het resultaat van den arbeid der commissie niet groot zijn.

Met het toenemen der Ritualistische praktijken is de vermeerdering van het aantal kloosters hand aan hand gegaan. Het staat vast, dat er in 1850 in Engeland nog maar 11 kloosters gevonden werden; in het jaar 1904 waren er reeds 305, en door de verdrijving van de geestelijke orden uit Frankrijk is dit aantal nog vermeerderd. Het zijn niet alleen Roomschen, die kloosters in Engeland gingen stichten; ook de Ritualisten togen aan het werk om dergelijke instellingen te doen verrijzen.

Tercht heeft het Lagerhuis er niet van willen weten, om maatregelen te nemen tegen het vestigen van kloosters in het Vereenigd Koninkrijk. Immers baten regeeringsmaatregelen tegen den Romaniseerenden geest, die over een deel van Engeland vaardig werd, niet. Een echte Protestantsche geest moet in Engeland ontwaken, zal het kwaad, dat de Episcopaalsche kerk met ondergang bedreigt, krachtig kunnen tegengegaan worden.

Frankrijk. De jongste pauselijke encycliek.

De paus heeft na lang gezwegen te hebben eindelijk gesproken en door zijn encycliek van 10 Augustus ll. aangeduid, hoe de Roomschen zich hebben te gedragen ten opzichte van de nieuwe wet op scheiding van Kerk en Staat. Door die wet wordt geeischt dat er overal „cultuurvereenigingen" zullen gesticht worden, aan welke vereenigingen de regeering de kerkgebouwen wil afstaan om daarin Godsdienstoefeningen te houden. Nu was de vraag: zou men overeenkomstig de eischen der wet zulke vereenigingen oprichten of niet? Terecht heeft de paus ingezien, dat als men aan den eisch van de wet toegaf, men het karakter van de kerk des Heeren prijsgaf en aan de overheid den indruk gaf, dat de kerk het goed vindt wanneer zij als een gewone vereeniging door de overheid beschouwd en behandeld wordt. Daarom heeft de paus gezegd „dat vereenigingen die de wet oplegt, niet kunnen gevormd worden zonder op de heilige rechten inbreuk te maken, waaraan het leven der kerk gebonden is". Maar, zoo zegt hij verder, het komt ons gepast voor te onderzoeken, of het toegestaan worden kan, het met een andere soort van vereenigingen te beproeven, die tegelijk volgens de wet en kanoniek zouden zijn, om zoo de Fransche Katholieken te bewaren voor de moeilijke verwikkelingen, die hen bedreigen".

Volkomen te recht heeft de Curie nog daarbij opgemerkt, dat wanneer zij in andere landen de scheiding van Kerk en Staat goedgekeurd heeft, men aldaar de kerk hare goederen en hare vrijheid heeft gelaten; doch in Frankrijk hebben de opstellers van deze onrechtvaardige wet geen wet op de scheiding, maar op de onderdrukking der kerk willen maken.

Ten slotte zegt de paus, dat hij niets tegen den republikeinschen regeeringsvorm in Frankrijk heeft en dat hij zeer hoopt, dat wanneer de katholieken en hunne bisschoppen eendrachtig met hem saamwerken, de kerk in hare waarde en in hare vroegeren welstand weder zal staan en nog verhoogd worden zal.

Wij voor ons kunnen dit woord van den paus niet anders dan billijken. Maar wat zullen de gevolgen zijn?

De Fransche regeering wordt steeds meer er toe gedreven om met de socialisten hand aan hand te gaan. Deze denkt niet aan toegeven. De wet is er, en zal ook uitgevoerd worden. Maar als het er dan toe komt dat de kerken voor de Roomsche Godsdienstoefeningen gesloten worden, zal het Roomsche volk dit dan lijdelijk aanzien? Een deel der Roomsche bevolking heeft zich al zoo krachtig verzet tegen het opschrijven van den inboedel der kerken, en dit was nog maar een quaestie van opschrijven; de Roomschen werden daarbij in het bezit van hunne goederen en kerkgebouwen gelaten. Wat zal het dan worden als in streken, waarin men nog goed Roomsch is, de kerkelijke goederen verbeurd verklaard worden? Dan is een burgeroorlog te wachten en zal het blijken wie de grootste macht bezit: de socialisten of de Roomschgezinden.

De Roomsche kerk heeft ook een zwaren strijd in Duitschland te strijden gehad in de dagen van den z. g. „Kulturkampf". Daarbij heeft Rome het pleit glansrijk gewonnen. Kon nu de paus maar op de hulp der Fransche Roomsch-gezinden rekenen, als hij op die van zijn Duitsche geloovigen rekenen kon, dan was het niet twijfelachtig wie de overwinning behalen zou. Doch de Roomschen in Duitschland werden daarbij geleid door den Staatsman Windthorst. Aan diens leiding gehoorzaamden al zijn geestverwanten. En zelfs de ijzeren kanselier Von Bismarck moest voor hem wijken. Ja, zelfs indirekt werd de manier van strijdvoeren van Windthorst de val van Von Bismarck. Maar de Roomschgezinde Franschen zijn niet eendrachtig en hebben geen leider als Windthorst. Daarom is de toekomst van de Roomsche kerk als met donkere wolken omringd.

Volgens de nieuwe wet heeft de Fransche regeering de bevoegdheid, wanneer het Vaticaan bij zijn houding blijft volharden, 10000 kapelaans bij het leger in te deelen, en tienduizenden kerken te sluiten. De socialisten zullen er op aandringen dat de regeering geen duimbreed zal wijken.